

Elintarvikealan työelämätoimikunnan tilannekuva v. 2020–2021

Elintarvikealan työelämätoimikunta on laatinut tilannekuvan toimialansa tutkintojen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta. Työelämätoimikuntien tehtäviin kuuluu tuottaa vuosittain tietoa ammatillisen koulutuksen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta omalla toimialallaan (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017). Tätä tehtävää varten työelämätoimikunnilla on ollut käytössään seuranta-, arviointi- ja palautetietoa muun muassa Opetushallinnon tilasto-, ohjaus- ja säätelypalvelusta ja kansallisesta KOSKI-tietovarannosta.

Vuoden 2020 suoritustiedot on annettu toimikuntien käyttöön vuoden 2021 keväällä. Tämän ajankohdan jälkeen KOSKI-dataan tehdyt oppilaitosten tekemät mahdolliset korjaukset eivät näy tässä tilannekuvassa. Sama koskee vuoden 2021 suoritustietojen tilastotietoja, jotka on poimittu KOSKI-tietokannasta 2022 alkuvuodesta. Tarkistettavat suoritustiedot julkaistaan myöhemmin Opetushallinnon tilastopalvelussa Vipunen.fi -sivustolla.

Tilannekuvassa käytetyt tiedot on poimittu KOSKI-tietokannasta suoraan siinä muodossa kuin oppilaitokset ovat ne ilmoittaneet. Tilastot voivat sisältää puutteellisia tai virheellisiä tietoja. Esimerkiksi teknisistä syistä johtuen, kaikki oppilaitosten omiin opintohallintojärjestelmiin kirjatut tiedot eivät ole siirtyneet KOSKI-tietokantaan oikein, jolloin tieto tilastoituu ”ei tietoa”/”ei ilmoitettu” -kohtien alle.

Lähdemateriaalina on ollut esimerkiksi toimikuntien vierailukäyntiraportit, oikaisupyynnöt ja lausunnot.

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritukset

	2020	2021	2020	2021
Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritukset	koko tutkinto	koko tutkinto	tutkinnon osat	tutkinnon osat
Elintarvikealan perustutkinto	696	744	6 339	7754
Elintarviketeknologian osaamisala	79	72		-
Leipomoalan osaamisala	533	598		-
Liha-alan osaamisala	49	27		-
Meijerialan osaamisala	28	39		-
Tyhjä	7	8		-
Elintarvikejalostuksen ammattitutkinto	36	30	174	185
Alkoholijuomien valmistuksen osaamisala	18	16		-
Liha-alan osaamisala	9	4		-
Meijerialan osaamisala		4		-
Elintarvikealan osaamisala	9	6		-
Tyhjä		-		-
Elintarviketeollisuuden ammattitutkinto	24	70	83	232
Elintarviketuotannon osaamisala		2		-
Juomatuotannon osaamisala		-		-
Teollisen pakkaamisen osaamisala		-		-
Rehutuotannon osaamisala		-		-
Myllytuotannon osaamisala		-		-
Meijerialan osaamisala		-		-
Elintarvikealan osaamisala	5	-		-
Liha-alan osaamisala	19	68		-
Tyhjä		-		-
Leipomoalan ammattitutkinto	57	74	314	411

Elintarvikealan erikoisammattitutkinto	0	19	0	58
Leipomoalan erikoisammattitutkinto	5	16	13	61
Yhteensä	818	953	6923	8516

* Tiedot poimittu alkuvuodesta 2021 (vuoden 2020 tietojen osalta) ja alkuvuodesta 2022 (vuoden 2021 tietojen osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen. Tutkinnon osien suoritukset eivät sisällä paikallisina ilmoitettuja tutkinnon osia. Siirtymäajalla olevat tutkinnot eivät näy ko. taulukossa eivätkä sisälly taulukossa oleviin määriin.

Tavoitteena tutkinnon osia /tavoitteena koko tutkinto

Elintarvikealan perustutkinto suoritetaan lähtökohtaisesti koko tutkintona.

Pohdintoja

Tutkintojen ja tutkinnon osien määrien kehitys

Perustutkintojen lukumäärän kehitys näyttää vakiintuneelta vuosina 2020 ja 2021. Aikaisempiin vuosiin 2018 ja 2019 verraten tutkintosuoritusten lukumäärä on pudonnut yli 20 %.

Mahdollista siirtymää Ravintola / Catering alalta töiden vähentyessä ja alan töiden epävarmuudesta johtuen.

Elintarvikealan perustutkinto:

- Liha-alan osaamisalan tutkintosuoritusten lukumäärään voi vaikuttaa negatiivinen mediajulkisuus. On mahdollista, että ilmasto- ja ruokakeskustelun mielikuva on vaikuttanut alan houkuttelevuuteen.
- Meijerialan osaamisalan tutkintosuoritukset ovat nousseet aiemmalle tasolle.
- Leipomoalan osaamisalan tutkintosuoritukset ovat palanneet aikaisempien vuosien tasolle.
- Elintarviketeknologian osaamisalan suorituspäämäärä vakiintunut vuosina 2020 ja 2021.

Elintarvikealaluokituksen ammattitutkinnossa suorituspäämäärät ovat alhaiset, mutta tutkinnon suorittaneet perustavat lähtökohtaisesti oman yrityksen. Alkoholijuomien valmistuksen osaamisalan tutkintosuoritusten lukumäärä on säilynyt kohtuullisen korkeana ja tutkintosuoritusten lukumäärä on vakiintunut.

Elintarviketeollisuuden ammattitutkinnon suorituspäämäärät ovat pieniä, pois lukien liha-alan osaamisala. Voisiko Liha-alan markkinoinnilla voi olla merkitys ammattitutkintojen lukumäärään, vaikka perustutkinnon liha-alan suorituspäämäärissä vähentymistä. Liha-alalla on mahdollisesti parempi pitovoima ja pitkiä työsuhteita. Liha-alalla on positiivinen koulutustarve henkilöstölle, ja koulutusta on mahdollista markkinoida henkilöstön osaamisen kehittämisenä.

Siirtymäajalla olevia tutkintoja suoritetaan enää niin vähän, että niiden merkitys kokonaisuutena on erittäin vähäinen.

Tutkinnot tai tutkintojen osaamisalat, joiden suorituksia on marginaalisesti

Elintarviketeollisuuden ammattitutkinnon suorituspäämäärät ovat marginaaliset, liha-alaa lukuun ottamatta. Suoritusten lukumäärän vähyteen voi olla syynä ammattitutkintojen rahoitus tai koulutuksen markkinoinnin puute. Liha-alan korkeat suorituspäämäärät johtuvat muutoksesta viranomaisen ohjeistuksessa, jossa lihantarkastajana ei voi toimia ilman koulutusta ja on katsottu, että koko tutkinto tulee olla suoritettuna.

Vuosittaista vaihtelua tutkintosuorituksissa on paljon valmistuneiden osalta. Koulutuksen järjestäjillä olisi tärkeää, että tutkintorahoitus oli tasaista vuosittain.

Leipomoalan ammattitutkinnon suorituspäämäärät ovat vakiintuneet.

Elintarvikealan erikoisammattitutkinto suorituspäämäärät ovat nousseet 0 kpl → 19 kpl. Tässä voi olla patoutunutta koronan vaikutusta opetuksen toteutumiseen alan yritysten oppimisympäristöihin ja näyttösuorituksiin.

Leipomoalan erikoisammattitutkinto suoritusten lukumäärä on noussut 5 kpl → 16 kpl, jossa voi olla patoutunutta koronan vaikutusta opetuksen toteutumiseen alan yritysten oppimisympäristöihin ja näyttösuorituksiin.

Tutkintojen järjestäminen

Aktiiviset koulutuksen järjestäjät / järjestämisluvat

Tutkinto	Järjestämisluvat	Aktiiviset järjestäjät
Elintarvikealan erikoisammattitutkinto*	7	2 (+1)
Elintarvikealan perustutkinto	57	34 (-23)
Elintarvikejalostuksen ammattitutkinto	12	8 (+5)
Elintarviketeollisuuden ammattitutkinto	13 (+1)	4 (+2)
Leipomoalan ammattitutkinto	20	15 (+2)
Leipomoalan erikoisammattitutkinto	12 (+2)	9 (+2)
EI SISÄLLÄ SIIRTYMÄAJALLA OLEVIA TUTKINTOJA	57	34 (-23)
suluissa muutosten määrä verrattuna vuosiin 2018 ja 2019	12	8 (+5)

* aktiivisuus määritellään sillä, onko koulutuksen järjestäjältä/oppilaitokselta kirjautunut tutkintojen tai tutkinnon osien suorituksia joko 2020 tai 2021 vuonna toimikunnalle toimitetun KOSKI-datan perusteella. Tiedot poimittu alkuvuodesta 2021 (vuoden 2020 osalta) ja alkuvuodesta 2022 (vuoden 2021 osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen.

Pohdintoja

Muutokset tutkintojen järjestämislupien määrässä

Järjestämislupien määrässä näkyy pientä nousua (+3) v. 2020–2021. Elintarvikealan perustutkinnossa on aika suuri lasku aktiivisten järjestäjien suhteen verrattuna kausiin 2018–2019. Laskua määrässä on jopa -23 kpl. Voiko korona-ajalla olla näin suuri vaikutus vai onko kysyntä koulutukselle laskenut. Muiden tutkintojen osalta on nähtävissä hienoista nousua aktiivisten järjestäjien määrässä.

Tutkintojen järjestäminen sekä tutkintojen / tutkinnon osien suoritusten jakautuminen koulutuksen järjestäjien välillä

Vuonna 2021 elintarvikealan perustutkintojen suorituksia (yht. 512) oli 31 tutkinnon järjestäjällä: 2 kpl (n. 6 % tutkinnon järjestäjästä) suurempaa (Helsinki ja Espoo), joissa suoritetaan 19 % tutkinnoista. Keskisuurilla järjestäjillä, joita on 9 kpl (29 % järjestäjästä), suoritetaan n. 45 % tutkinnoista ja loput 36 % tutkinnoista jakautuvat 65 % järjestäjästä.

Ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja suoritettiin 102 kpl 24 järjestäjän toimesta. Esim. elintarvikealan erikoisammattitutkinnossa on kaksi järjestäjää ja 4 tutkintoa, leipomoalan ammattitutkinnossa 10 järjestäjää ja 37 tutkintoa (2 suurta järjestäjä n. 41 % tutkinnoista). Mikä on kysynnän ja oppisopimusten vaikutus aktiivisuuteen?

Tutkintojen järjestämisen kattavuus maantieteellisesti ja kielellisesti

Kattavuus on melko hyvä Helsingistä Rovaniemelle: painopiste on edelleen Uudenmaan ja Hämeen alueella. Koillismaalla sekä Itä- ja Pohjois-Lapissa ei järjestetä elintarvikealan koulutusta. Suomessa on neljä ruotsinkielistä elintarvike- tai leipomoalan koulutuksen järjestäjää ja niistä kaksi on ollut aktiivisia järjestäjiä vuosina 2020–2021.

Vuonna 2020 alan tutkinnoista 97,8 % on suoritettu suomen kielellä ja 2,2 % ruotsin kielellä.
Vuonna 2021 alan tutkinnoista 96,64 % on suoritettu suomen kielellä ja 3,36 % ruotsin kielellä.

Näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laatu

Näyttöjen suorituspaikan jakautuminen

Alan tutkinnot suoritetaan pääsääntöisesti työpaikoilla. Poikkeuksena tästä on elintarvikejalostuksen ammattitutkinto, jossa tutkinnon osia on suoritettu oppilaitoksissa yli puolet.

Elintarvikealan perustutkinnossa työpaikkojen osuus näytöissä on noussut merkittävästi (v. 2019 42,5 % ja v. 2021 76 %).

Amispalautteen keskiarvo näytöstä (päättökysely)

Alan tutkinnoissa keskiarvot näyttöjen osalta ovat erittäin hyviä (4.5–4.7).

* Arviointiasteikko 1–5, jossa (5) täysin samaa mieltä, (4) jokseenkin samaa mieltä, (3) osin samaa osin eri mieltä, (2) jokseenkin eri mieltä, (1) täysin eri mieltä

Pohdintoja

Kaksikantaisuuden toteutuminen osaamisen arvioinnissa

Alan tutkinnoissa kaksikantaisuus toteutuu pääsääntöisesti hyvin. Poikkeuksena tästä on elintarvikejalostuksen ammattitutkinto, jossa tutkinnon osia on arvioinut 66,1 prosenttisesti vain opetusalan/koulutuksen järjestäjän edustajat.

Elintarvikealan perustutkinnossa kaksikantaisuuden osuus on noussut merkittävästi (v. 2019 43,7 % ja v. 2021 71,5 %). Tähän voi vaikuttaa se, että ei tietoa-osuus samaan aikaan laskenut huomattavasti.

Näyttöympäristöt ja niiden soveltuvuus osaamisen osoittamiseen

Tietojen puute voi johtua järjestelmän puutteista tai virheistä. Myös korona on voinut vaikuttaa tilastointeihin.

Elintarvikealan ammattitutkinnon osalta näytöt on annettu lähes kokonaan työpaikalla, minkä oletamme olevan soveltuva näyttöympäristö.

Elintarvikejalostuksen ammattitutkinnon osalta noin puolet näytöistä on annettu oppilaitoksessa, ja tämän voidaan olettaa johtuvan siitä, ettei soveltuva työpaikaympäristöä ole ollut.

Elintarviketeollisuuden ammattitutkinnon sekä elintarvikealan/elintarviketekniikan erikoisammattitutkinnon osalta näytöt on suoritettu täysin työpaikalla, minkä voimme olettaa olevan näyttöön soveltuva ympäristö.

Leipomoalan ammattitutkinnon osalta työpaikoilla annettavien näyttöjen osuus on lisääntynyt v. 2021, sen sijaan leipomoalan erikoisammattitutkinnon osalta v. 2021 työpaikoilla tehtävien näyttöjen osuus on hieman laskenut.

Kokonaisuudessaan tarkasteltujen tutkintojen osalta työpaikoilla ja oppilaitoksissa tapahtuvien näyttöjen määrä on noussut hieman. Pudotusta on kategoriassa ”ei tietoa” sekä ”työpaikka + oppilaitos”.

Perustelut oppilaitoksissa järjestettävälle näytöille

Koronan vuoksi työssäoppijoita ei ole otettu työssäoppimisjaksoille samaan tapaan kuin normaalissa tilanteessa. Koska valmistumisia ei ole haluttu lykätä, näyttöjä on vastaanotettu jonkin verran oppilaitoksissa. Työelämätoimikunta pyrkii selvittämään näitä syitä jatkossa myös tulevien vierailukäyntien yhteydessä.

Yleistykset oikaisupyynnöistä

Elintarvikealan työelämätoimikunnalle ei ole tullut oikaisupyynnöitä vuosina 2020–2021.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien tilanne

Vierailukäyntien yhteydessä läpikäytyt osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmat ovat olleet laadullisesti ja sisällöltään hyviä.

Elintarvikealan työelämätoimikuntaan on tullut käsiteltäväksi 11 kpl ministeriön lausuntopyyntöä. Näistä noin puolet on ollut täydennettyjä osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmia, joihin työelämätoimikunta on ensimmäisellä kerralla antanut ei puoltavan lausunnon.

Toteuttamissuunnitelmat ovat olleet osin keskeneräisiä ja hyvin erilaisia.

Henkilökohtaistamisen toteutuminen käytännössä

Vierailukäyntien yhteydessä tehtyjen haastattelujen perusteella henkilökohtaistaminen toteutuu hyvin.

Hyvät käytännöt

Vierailukäyntien yhteydessä olemme todenneet, että oppilaitoksilla on hyvät työelämäyhteydet ja asioita kehitetään yhteistyön avulla eteenpäin. HOKSin kautta opiskelijoiden tasavertaisuus toteutuu.

Kehittämiskohteet järjestäjien toiminnassa

Vierailukäyntien yhteydessä on noussut esiin opetushenkilöstön osin riittämätön resurssi. Koulutuksen rahoituksen alenema nähdään monessa kohdin haasteena lähiopetuksen toteutuksen osalta.

Yleistettävät havainnot

Vierailukäyntien perusteella oppilaitoksista on välittynyt positiivinen kehittämisen ilmapiiri. Toiminta on ollut opiskelijälähtöistä ja myös opiskelijoiden haastatteluissa on välittynyt hyvä ja mieluinen oppimisympäristö.

Yhteiset tutkinnon osat ja niiden osa-alueet

Uusia YTO-tutkinnon osia on työstetty ja jalkautettu.

Tutkintojen perusteiden toimivuus

Pohdintoja

Tutkinnon perusteiden työelämävastaavuus, valinnaisuuden toteutuminen tutkintojen suorittamisessa sekä lisäohjeistuksen tarpeet tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksista tai ammattitaidon osoittamistavoista

Perusteet ovat olleet voimassa vasta vuoden, joten vierailukäynneiltä ei ole vielä dataa voimassa olevien perusteiden työelämävastaavuudesta.

Kokemukset tutkinnon perusteiden toimivuudesta

Epäviralliset kokemukset olleet positiivisia.